

Klein in de **GROTE** **ORLOG**

LESFICHES - BOEKENTROLLEY

2014-18
100 jaar Grote Oorlog

Beste juf en meester,

In de boekentrolley vindt u heel uiteenlopende boeken met WOI als thema. Mooi als de kinderen ze lezen, maar nog mooier als ze er ook nog iets mee doen.

Voor sommige boeken bestaat al lesmateriaal:

voor Aline Sax, *Het meisje en de soldaat*⁽¹⁾ bijvoorbeeld, *De vijand*⁽²⁾ van David Cali en *Toen mijn vader een struik werd*⁽³⁾ van Joke van Leeuwen vindt u gratis de leuke lestips van de Jeugdboekenweek 2014. Bij *De grote verliezer* van Karen Dierickx horen leesfiches van de uitgeverij Abimo. Ook voor *Waar ik woon is het oorlog*⁽⁴⁾ bestaat een creatief lessenpakket waaruit u zeker ideeën kunt plukken.

De studenten van de tweede opleidingsfase van de lerarenopleiding lager onderwijs van GroepT hebben zelf met en rond enkele boeken gewerkt. De fiche is hiervan een neerslag. Ze bestaat uit twee delen: individuele opdrachten en groepsopdrachten. Ze zijn niet gericht op een specifiek boek.

Hoe gaat u te werk?

Het vertrekpunt is natuurlijk de lectuur van de kinderen. Hierbij hoort een vrij traditionele leesfiche. U zult merken dat er bij de individuele opdrachten vaste en keuzeopdrachten zitten. Niet alle aspecten komen in alle boeken aan bod, vandaar... U kunt ook zelf de keuze beïnvloeden. Als u bijvoorbeeld rond angsten wilt werken in de groepsopdrachten, is het evident dat u de vraag over bang zijn door de kinderen laat beantwoorden.

Ook bij de individuele creatieve opdrachten zijn er keuzemogelijkheden en ook hier kunt u als leerkracht wel wat dirigeren. Wilt u niet te veel tijd hieraan spenderen, dan laat u hen een wordle maken. Wilt u liever geen groepsopdrachten en toch wat 'belevingsopdrachten', dan kunt u voor een moodboard opteren.

Het tweede deel bestaat uit groepsopdrachten.

De eerste twee opdrachten zijn het meest op de inhoud van de boeken zelf gericht. Met de zak met voorwerpen kunt u op een heel ongedwongen wijze alle boeken aan bod laten komen. Als u er genoeg tijd voor neemt, kan hier ook het voorleesmoment ingelast worden. De opdracht met de tableaux vivants vraagt al wat meer organisatietalent, maar succes is gegarandeerd.

De andere groepsopdrachten zijn meer afhankelijk van de gekozen invalshoek. Als u voor een troostboek kiest, moet u hier al bij de lectuur de aandacht op vestigen.

Het weetjesbord kan groeien, naarmate de lectuur vordert. Het is een opdracht die altijd gegeven kan worden. Het is sowieso fijn als we een thema vorm zien krijgen in de klas, maar dat hoeven we u niet te vertellen.

We wensen u en uw klas veel plezier!

Alexandra, Aster, Axelle, Coralie, Elien, Eline, Emilie, Elizabeth, Femke, Geoffrey, Glenn, Hannah, Hanne, Hannelore, Ine, Jana, Jeroen, Jolien, Jonas, Joni, Julie, Julie, Karolien, Kwintijn, Laura, Liesje, Lore, Maarten, Marie, Matthias, Pauline, Sara, Shannon, Silke, Silke, Talitha en Valérie.

Onder begeleiding van lector Mia Dehaes.

¹ <http://jeugdboekenweek.be/2014/documenten/jeugdboekenweek-2014-het-meisje-en-de-soldaat.pdf>

² <http://jeugdboekenweek.be/2014/documenten/jeugdboekenweek-2014-de-vijand.pdf>

³ <http://jeugdboekenweek.be/2014/documenten/jeugdboekenweek-2014-toen-mijn-vader-een-struik-werd.pdf>

⁴ http://www.kluitman.nl/downloads/LespakketWarchild_KLEIN.pdf

BRONNEN

Literatuur

Enright, D. (2007). Het grote jongensboek. Oosterhout: Deltas. (128p)

Gravett, E. (2007). Het boek van bang. Amsterdam: Van Goor (prentenboek, 28p)

Janssen, K. (2007). Het boek van de troost. Leuven: Davidsfonds

Laird, E. (1995). Alleen maar een mes. Amsterdam: Querido (167p)

Martin, S. (2009) Het spannende avonturenboek voor jongens. 'S Gravenhage: Fontaine&Noe (160p)

Digitaal

<http://educatie-en-school.infonu.nl/diversen/89864-een-moodboard-maken-dat-doet-u-zo.html#3>

<http://www.computeridee.nl/workshop/zelf-woordwolken-maken>

www.wordle.net

[ABCya.com](http://www.abcy.com) (ABCya! Word Clouds for Kids!)

Lesfiche van:

Titel van het boek:

Auteur/illustrator:

Aantal pagina's:

Voordenken

Wat weet je al over WOI? Je mag meer dan één ding omcirkelen.

Veel - weinig - wat ik op school gehoord heb - ik heb er programma's over gezien - ik heb 'In Vlaamse velden' gezien - mijn grootouders vertellen soms over wat hun (groot)ouders toen meegemaakt hebben - er staat een standbeeld voor de slachtoffers van WOI in mijn gemeente -

Schrijf kort op waar je meteen aan denkt bij WOI.

.....

.....

.....

.....

Waarom heb je voor dit boek gekozen? Omcirkel je keuze.

Titel - kaft - inhoud - dikte - door iemand aangeraden- interesse- er was niets anders dat me aanstond- er bleef niets anders meer over - ik had al iets van die auteur gelezen - ik heb de film gezien - ander:

Schrijf een korte uitleg bij je keuze:

.....

.....

.....

.....

Wat verwacht je van het boek?

.....

.....

.....

.....

Doen - Individuele opdrachten

1. Vertel in een paar zinnen wat er gebeurt.

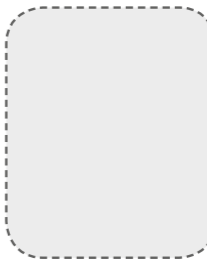
.....

.....

.....

.....

2. Maak een paspoort van je hoofdpersoon:

IDENTITEITSKAART	CARTE D'IDENTITE	IDENTITY CARD
Naam:.....		
Voornaam:.....		
Leeftijd:.....		
Woont in:.....		
Houdt van:.....		
Kan goed:.....		
Eet graag:.....		
Bevriend met:		
Bijzonder kenmerk:		

3. Kies een tiental regels (maximaal twintig) om voor te lezen.

Ik lees voor pagina, van tot ...

Dit vind ik een goed fragment omdat

.....

.....

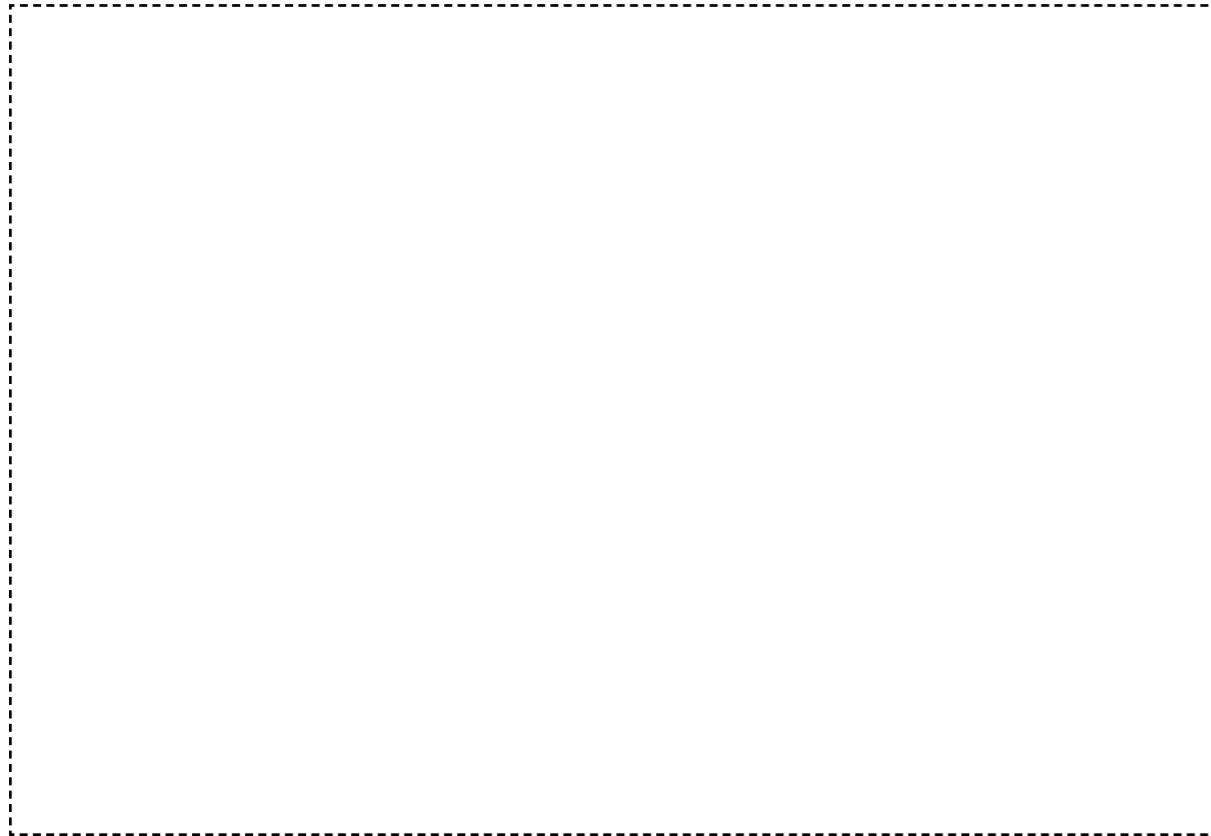
.....

.....

Je zult dit fragment voorlezen bij de voorstelling van het boek of tijdens een gezamenlijk voorleesmoment.

4. Zoek een voorwerp dat iets zegt over het boek. Toon het nog niet aan de anderen. Je zult het gebruiken om je boek voor te stellen.

Kleef hier een envelop met hierin de afbeelding van je voorwerp.

5. Kies drie van de volgende opdrachten.

a. Wat wordt er in jouw boek over eten en honger gezegd?

.....

.....

.....

.....

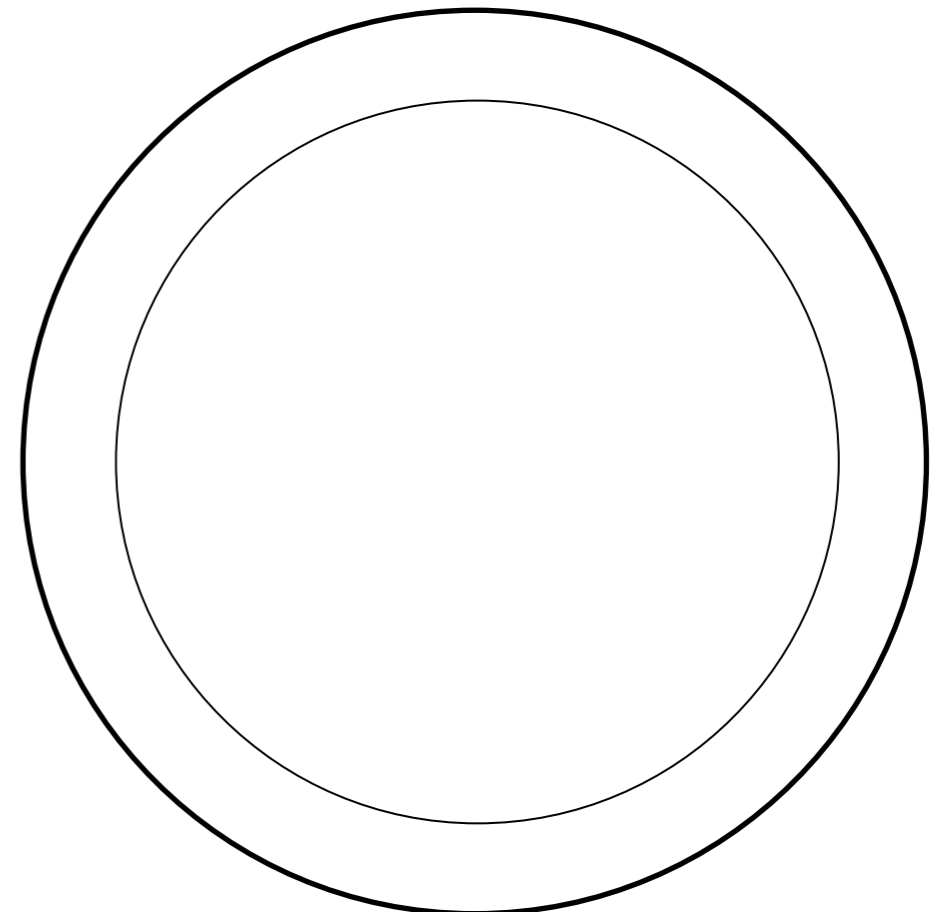
.....

Wat zou jij doen als je struiken vol lekkere bramen vindt en je hebt niets mee om ze in te bewaren?

.....

Wat zou jij doen als je konijntjes opgegeten worden?

Welk eten zou jij missen? Teken een bord en kleef er de dingen op die jij het lekkerste vindt.

b. Wat wordt er in jouw boek over **vluchten** gezegd? Schrijf drie dingen op:

..... vlucht naar.....

Onderweg gebeurt dit

.....

.....

.....

..... voelt zich

Dat merk je aan

Wat neem jij mee op de vlucht? Wat kun je echt niet missen? Wat zou je verstoppen? Waar?

Wat stop je in je rugzakje?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Wat verstop je waar?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

c. Wordt er in jouw boek iets over de **soldaten** gezegd? Schrijf drie dingen op.

.....

.....

.....

.....

d. Is je hoofdpersoon soms **bang**? Wanneer? Waarvoor? Schrijf twee angsten op en schrijf erbij wat zou kunnen helpen om die angst te overwinnen.

Angst 1:.....

Hulp:.....

Angst 2:.....

Hulp:.....

e. Welk **dier** is in jouw boek belangrijk? Maak er een tekening van.

.....

f. Wat vond je heel **dapper** van de hoofdpersoon van je verhaal? Wat zou jij doen in die situatie?

Dapper.

.....

Ik.

.....

6. Kies één van de volgende opdrachten:

a. Maak een moodboard bij je gelezen boek

Wat is een moodboard?

Het is een verzameling van prenten, foto's, woorden ... die je gevoel weergeven bij (een stuk van) het gelezen boek. Hoe ga je aan de slag? Denk aan het verhaal? Waar denk je onmiddellijk aan? Wat zie je voor je? Is het koud? Of is het zomer? Waar ben je ergens? In de velden? Op school? Op zolder? Welk gevoel krijg je erbij? Spannend? Droevig? Word je een beetje boos? Vind je het wel grappig?

- 1** **Schrijf die dingen kort op.** Ga dan op zoek naar prentjes, foto's, ... die passen bij de dingen die je opgeschreven hebt. Als je op papier (liefst A3) gaat werken, kun je ook andere dingen nemen: een blaadje, een strootje, een veertje, een stukje stof, ...
- 2** **Bedenk dan een basiskleur:** is het een vrolijk, zonnig stukje, dan neem je een heldere kleur; is het somber, dan neem je een donkere kleur. Eigenlijk ben je hier helemaal vrij in. Als je sombere dingen op een gele achtergrond wilt, dan doe je dat maar.
- 3** **Hierna plaats je alles samen.** Als je digitaal werkt, is het het gemakkelijkste om alles op één slide van een powerpoint te zetten. Prenten hoeven niet altijd netjes uitgeknipt zijn. Als je ze uitscheurt, past dat misschien beter bij de oorlog? Of een kartelrandje? Lekker ouderwets.

<http://educatie-en-school.infonu.nl/diversen/89864-een-moodboard-maken-dat-doet-u-zo.html#3>

b. Maak een wordle bij je boek:

welke woorden komen bij je op als je aan je boek denkt? Welke zijn het belangrijkste?

<http://www.computeridee.nl/workshop/zelf-woordwolken-maken>

www.wordle.net

c. Zoek geluiden bij een fragmentje.

Lees het voor en laat de geluiden erbij horen.

d. Neem enkele zinnen die je mooi vindt en maak een zinnenschilderij.

e. Sla je boek op een willekeurige bladzijde open.

Zie je 'speciale' woorden (dialectisch, verouderd, plechtig, ...)? Maak er een wordle van (zie boven).

Nadenken

Is je verwachting uitgekomen?

.....
.....
.....

Ben je toch door iets verrast?

.....
.....
.....

Wat heeft je verwonderd?

.....
.....
.....

Wat vond je het ergste?

.....
.....
.....

Wat weet je nu meer over WOI en over wat de mensen toen meegemaakt hebben?

.....
.....
.....

Wat wil je nog meer weten? Waar kun je dat vinden?

.....
.....
.....

Raad je het boek aan?

.....
.....
.....

Algemene groepsopdrachten

1. Kringgesprek met de voorwerpen gelinkt aan het boek.

De voorwerpjes (zie boven) worden in een zak gedaan. De leerlingen zitten in een kring. De zak wordt doorgegeven op muziek. Als de muziek stopt, moet de leerling bij wie de muziek stopt, een voorwerp uit de zak nemen en vertellen waar hem dit aan doet denken. De leerling van wie het voorwerp is, vertelt daarna waarom hij dit voorwerp gekozen heeft en hoe het past bij het boek. **Op die manier komen alle gelezen boeken op een vlotte manier aan bod.**

2. Maak een tableau vivant van één of meerdere momenten uit je boek.

De leerlingen beelden een scène van een boek uit in een onbeweeglijk tafereel, een bevroren beeld. Verdeel de klas in groepjes en laat ieder groepje een andere scène uit hetzelfde boek uitbeelden, of laat ze elk een ander boek voorstellen. Het is het gemakkelijkst als de leerkracht een fragment voorstelt (rekening houdend met het aantal leerlingen, de actiemogelijkheden enzovoort). Je kunt ook vertrekken van de gekozen voorleesfragmenten. Ga voor de groepsindeling na hoeveel personages er ongeveer nodig zijn.

Wanneer de groepjes hun tableau hebben ingeoeffend, kan iemand de gekozen scènes aan de klas voorlezen, terwijl de leerlingen het tableau vivant vormen in chronologische volgorde. Of ze beelden de tableaux vivants in willekeurige volgorde uit en de andere groepjes moeten raden welke scène er uitgebeeld wordt. Je kan de leerlingen ook verschillende scènes laten uitbeelden en de andere groepjes de opdracht geven om de scènes in chronologische volgorde te zetten.

3. Maak een kamishibaiverhaal.

Zijn de kinderen in je boek soms bang (zie individuele opdracht)? Waarvoor? Waar zou jij bang voor (geweest) zijn? Om te verdwalen? Om alleen achter te blijven? Voor het donker? Voor de beschietingen? Voor de soldaten? Voor de dood (van jezelf of van iemand anders)? Waar ben je nu soms bang voor?

Maak een kamishibaiverhaal waarin je deze angsten verbeeldt. Elk lid van de groep neemt één angst voor zijn rekening. Probeer te eindigen met een positieve noot. (Inspiratiebron: Het boek van bang, van Emily Gravett.)

4. Stel zelfhulpregels op.

Hoe overleef je als kind de oorlog? Stel: je bent je familie op de vlucht kwijtgeraakt. Je bent moederziel alleen. Wat moet je allemaal kunnen om het een paar dagen vol te houden? Stel een **tiental zelfhulpregels** voor (hoe maak ik vuur, hoe maak ik een kamp, hoe vind ik de weg, hoe kom ik aan eten, hoe val ik niet op, ...) Leuke boeken om ideeën op te doen: Elisabeth Laird, Alleen maar een mes (over een jongen die per ongeluk door zijn ouders achtergelaten wordt en zich moet proberen te redden tot ze hem komen zoeken), Sam Martin, Het spannende avonturenboek voor jongens en Dominique Enright, Het grote jongensboek.

5. Maak een weetjesbord.

Vergeet niet de bron erbij te schrijven. Dat mogen ook 'huisweetjes' zijn, bijvoorbeeld hoe beschermden mensen zich buiten tegen de kou, krantenpapier onder de kleren of bruin papier met kaarsvet en nootmuskaat)? Wat als je uit je kleren groeide? Maar ook: de rol van duiven en paarden in de oorlog, ...

6. Rekenoefening: Onderweg.

In 'Niet welkom' duurt de reis van Mariaburg (Brasschaat) naar Torhout een hele dag! Hoe lang ben je vandaag op weg (met het openbaar vervoer)? Hoe lang zou je onderweg zijn per fiets? En te voet? Reken uit hoe lang je te voet onderweg zou zijn vanuit je school. Hoe lang is een vluchteling nu onderweg?

7. Actualiteit.

Waar zijn er oorlogen? Vanwaar komen vluchtelingen? Toon op de wereldkaart de plaatsen aan vanwaar veel vluchtelingen komen. Vlucht elke vluchteling voor een oorlog? Waar kun je nog voor vluchten? Verzamel actuele berichten over vluchtelingen.

8. Verhalen uit de grond.

Vertel kort een verhaal bij voorwerpen die uit de grond gehaald worden (scherven, granaten, helm, ...).

9. Maak een troostboek.

Kinderen maken in de oorlog erge dingen mee: meestal moet hun vader gaan vechten, vriendjes en vriendinnetjes gaan weg, verdwijnen, gaan dood. Ze missen hen. Ze voelen zich nergens nog veilig; ze hebben geen eigen plekje meer; hun moeder heeft minder aandacht voor hen; ze moeten dingen doen, meemaken waar ze nog te klein voor zijn. Misschien missen ze ook gewoon het leven van alledag, het eten zoals ze het gewoon zijn, de hond, ...

Vind je die dingen terug in je boek? Wie kan hen troosten? Hoe kun je hen troosten (inspiratiebron: 'Het boek van de troost' van Kolet Janssen)? Je troostboekje mag bestaan uit woorden, beelden en muziek; het mag van stof zijn, of van papier, of digitaal. Elke leerling in de groep stelt een erge gebeurtenis voor uit het gelezen boek en zoekt naar een manier om te troosten.

Inhoud boekentrolley

Titel boek	Auteur	Uitgever	ISBN
De allerlaatste getuigen van WOI	Philip Vanoutrive	Lannoo	9789020990218
De grote verliezer	Karen Dierickx	Abimo	9789462340299
De karabijn (Bol)	P. Biegel	Holland B.V.	9789025107239
De slagvelden van Wereldoorlog I	P. Barton	Lannoo	9789020980394
De vijand	D. Cali / S. Bloch	Davidfonds	9789059084551
Een geschiedenis van België voor nieuwsgierige kinderen (en hun ouders)	Benno Bernard	Atlas Contact	9789045045498
Haal de oorlog uit het kind	Miriam Samson	Clavis bvba	9789044809879
Het droommuseum van Dre*	W. Chielens	Uitgeverij Kannibaal	9789491376283
Het meisje en de soldaat	Aline Sax	De Eenhoorn BVBA	9789058388421
Kind van de Westhoek	Wouter Sinaeve	De Eenhoorn BVBA	9789058388117
Milans Grote Oorlog	Patrick Lagrou	Clavis	9789044818611
Niet welkom	D. Verreydt	Clavis	9789044820119
Ten Oorlog - Een reis langs het front van WOI	Johanna Spaey/Arnout	De Bezige Bij	9789085424550
Toen mijn vader een struik werd	Joke van Leeuwen	Querido	9789045110844
Vriend over vijand	Paul Vandamme	Lannoo	9789401406956
Waar ik woon, is het oorlog: verhalen over kinderen in oorlogsgebieden	Evelien Pullens	Kluitman	9789020691450
Warhorse (Bol)	Michael Morpurgo	Bakermat/Baeckens	9789078345336
DVD Patatje Oorlog (Bol)			
Ule. Ik was veertien in 1914	Marc de Bel	Manteau	9789022328637
Dagboek van Marie	Lize Feryn	Manteau	9789022329375